

FRANSA'NIN SURİYE'Yİ İŞGALİNE DAİR YAYINLANMIŞ BİR RİSÂLE

*Dr. Erdal İLTER**

Millî Mücadele döneminde, 20 Ekim 1921 tarihinde Ankara'da Türk-Fransız Antlaşması imzalanmış¹, böylece Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Fransa arasında savaş resmen sona ermişti. Ankara Antlaşması ile Türkiye-Suriye sınırı tespit ediliyor ve Fransa Güney Anadolu bölgesinden çekiliyor, yalnız İskenderun Sancağı (Hatay), Suriye sınırları içinde bırakılıyordu. Antlaşma'nın 7. maddesine göre, burada özel bir yönetim şekli kurulacak, bölgenin Türk halkı kültürlerini geliştirmek için her türlü kolaylıktan yararlanacaklar ve Türkçe burada resmî dil olacaktı. Yine Antlaşma'nın 8. maddesine göre, Türkiye-Suriye sınırı, Payas²'in hemen güneyinden başlayacak ve Meydan-i Ekbez³'e doğru gidecek, oradan da Bağdat demiryolunu izleyerek Nusaybin'e, sonra da Cezire-i İbn-i Ömer⁴'de Dicle'ye ulaşacaktı. 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'nın 3. maddesi de, Ankara Antlaşması'nın 7. ve 8. madde hükümlerini teyid etmişti⁵. Böylece, Fransa, mandası altında bulunan Suriye içinde sancak bölgesi için özerk bir yönetim kurmuş ve "İskenderun Özerk Sancağı"nı Halep'e bağlamıştı.

Bu mesele, Atatürk döneminin dış politikası ile ilgili olayların en çetin olanlarından birini teşkil etmesi bakımından önemlidir. Ankara Antlaşması'na rağmen bölge, daha 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Mîsâk-ı Millî sınırları içine alınmıştı⁶. Bu sebeple, Mustafa Kemal Atatürk, 15 Mart 1923 tarihinde Adana'ya yaptığı gezi sırasında, anavatanın dışında kalan İskenderun ve Antakya bölgelerini temsilen siyahlar giy-

* Tarih Doktoru.

1. İsmail Soysal, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, I. Cilt (1920-1945)**, Ankara 1983, s.48-60; Bige Yavuz, **Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri, Fransız Arşiv Belgeleri Açısından (1919-1922)**, Ankara 1994, s.145-148.

2. Hatay-Dörtyol ilçesine bağlı bugünkü Yakacık bucağı.

3. Bugün, Suriye'de bulunmaktadır.

4. Mardin'e bağlı bugünkü Cizre ilçesi.

5. İsmail Soysal, **a.g.e.**, s.87.

6. Ünsal Yavuz, **Atatürk ve Çağdaşlaşmanın Temel İlkeleri**, Ankara 1995, s.30-31.

miş, elleri kolları zincirli bir kız çocuğuna hitaben: “40 asırlık Türk yurdu, düşman elinde kalamaz⁷.” diyerek hissiyatını dile getirmişti.

Türkiye-Suriye sınırının tespiti meselesi, Türkiye ile Fransa arasında karşılıklı ithamlara ve iddialara sebep olmuştur. Sınırın kesin şekilde çizilmesi için karma bir komisyonun kurulması hususu 1921 Ankara Antlaşması’nda yer almasına rağmen, ancak Eylül 1925’de kurulabilmişti. Nihayet, 30 Mayıs 1926 tarihinde iki ülke (Türkiye-Fransa) arasındaki ilişkileri düzenleyen “Dostluk ve İyi Komşuluk İlişkileri Sözleşmesi⁸” imzalandı. Bu sözleşmede, Türkiye-Suriye sınır meselesi ile birlikte Türkiye-Fransa arasındaki genel ilişkiler de ele alınmıştı.

1926 Sözleşmesi, Türkiye-Suriye sınırının kesin olarak belirlenmesi sürecini başlatacaktır. Yine ortaya çıkan çeşitli uzlaşmazlıklar sebebiyle, 22 ve 29 Haziran 1929 tarihlerinde sınır ve sınır sorunlarıyla ilgili olarak Ankara’da iki protokol yapılmış, bunları da, sınırın baştan başa işaretlenmesi üzerine, 3 Mayıs 1930 tarihinde imzalanan son protokol takip etmiştir⁹. Sınırın belirlenmesi sırasında çıkmış olan pürüzler, Nusaybin-Cizre arasındaki doğu kesimini ilgilendirmiştir.

Bu sıralarda, 1927 yılında Beyrut-Bihamdun’da, Kürt-Ermeni Hoybûn Cemiyeti ilk gizli kongresini yapmış ve böylece Suriye’de Türkiye’ye karşı bir Kürt-Ermeni ittifakı kurulmuştu¹⁰. Diğer taraftan, 1929 yılı ilkbaharında, eski Osmanlı Van milletvekili Vahan Papazyan’ın, Taşnak faaliyetlerini destekleyen Fransa tarafından Suriye’nin kuzeyinde Ermeniler ile Kürtler’i yerleştirmek ve teşkilâtlandırmakla görevlendirildiği, İngiltere’nin de Taşnaklar’ı destekleyip bu faaliyetleri organize etmek için bölgeye askerî görevli gönderdikleri, teşekkül ettirilecek Kürt-Ermeni çeteleri ile Irak ve Suriye sınırında Türkiye’ye karşı faaliyete geçecekleri ve Suriye’deki Kürtler’e komiteler kurdurulduğu istihbar olunmuştu¹¹. Bunun üzerine, Türk Hükümeti, sınır bölgesinde ve İskenderun Sancağı’nda yerleşmiş bulunan ve sayıları 70.000 dolayında tahmin edilen bütün Ermeniler’in sınırdan uzaklaştırılmasını talep etmiş ise de, Fransa bu isteği reddetmişti¹².

7. Nuri Aydın Konuralp, **Hatay Kurtuluş ve Kurtuluş Mücadelesi Tarihi**, İskenderun 1973, s.139.

8. Geniş bilgi için bkz., İsmail Soysal, **a.g.e.**, s.285-303.

9. İsmail Soysal, **a.g.e.**, s.282.

10. Erdal İlter, **Ermeni Propagandasının Kaynakları**, Ankara 1994, s.17.

11. Azmi Süslü, “Rum-Ermeni-Hoybun İşbirliği ve Anadolu’daki Toplu Mezarlar,” **Kıbrıs’ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu (Gazi Mağusa, 28 Ekim-2 Kasım 1991)**, Ankara 1993, s.146-147.

12. Stefanos Yerasimos, **Milliyetler ve Sınırlar, Balkanlar, Kafkasya ve Orta-Doğu**, İstanbul 1994, s.190.

Yukarıdaki olayları kapsayan ve 1931 yılında Arap harfleri ile Türkçe yayınlanan ve Fransa'nın Türkiye'ye karşı yürüttüğü 1921-1930 yılları arasındaki politikasını sergileyen 12 sayfalık "**Fransızlar Tarafından Suriye'de Yapılan Tahrîkâtın Ma'nâsı?**" başlıklı bir risâlede, Fransa'nın amaçları incelenmekte ve iddialara cevaplar verilmektedir. Yazarını tespit edemediğimiz risâlenin, o tarihlerde sınırlarımız dışında bulunan İskenderun Sancağı'nda dağıtıldığı tahmin edilmektedir. Önemi nedeniyle, risâlenin Lâtin harfleri ile aslına sadık kalınarak çevirisinin yayınlanmasında yarar görülmüştür.

FRANSIZLAR TARAFINDAN SURIYE'DE YAPILAN TAHRİKATIN MA'NÂSI? (S.3)

Ermeniler Hudûda Niçin Getiriliyor ve Teşkilâtlandırılıyorlar?

"Suriye'de Fransızlar" başlığı ile yazdığım makaleleri bitirdikten sonra bunların bazı mahâfilde ve bil-hâssa Fransızlar'ın Şark siyâsetini teferruatı ile ta'kîb etmemiş olanlar için, mübâlâğa, propaganda ve provakasyon telâkki edileceği ihtimâlden endişeye düşmüştüm. Yazılarımı kendi mütalâalarımından ziyâde vesîkalara, selâhiyyet-dâr zevâtın ifâdelerine istinâd ettirdiğim için yanlış telâkkilerin yer bulması güç olmakla berâber Fransız istihbârât servisinin, her vakit olduğu gibi, derhâl taarruza geçmesi ve beyaz hakikatları aleyhimize siyaha boyayarak sihr-bâz feneri gibi dolaştırması beklenebilirdi. Böyle olmadı. Mer'îmi doğurtan rûh, bu def'a da Fransız kalemlerine girdi. İ'tiraf-nâmeleri hâlinde çıktı.

Biz iddiâ ediyoruz ve onlar da i'tirâf ediyorlar ki:

1. Manda Meselesi bir ünândan ibârettir. Bu, "Himâye" de olabilir, "İttifâk" da olabilir, "Yardım ve İrşâd" da olabilir. Esâsı hep Fransa'nın Şark'da tutunması, "En büyük Fransa'nın tahakkuk etmesidir.

2. Türkiye-Suriye hudûdunun senelerden beri hâlledilememesi, "Roma Yolu" denilen ve hakikatte bir (Keçi Yolu) bile olmayan bir hat üzerinde ısrâr etmeleri Suriyeliler'e fazla toprak kazandırmak ve Suriye'nin müdâfaasını te'mîn etmek için değil, Şark'da Fransız istilâsına bir adım daha atmak içindir.

3. Ermeniler'in öteden beriden Suriye'ye getirilmesi ve cenûb hudûdumuza zaîf bir çit gibi dizilmesi Ermeniler'e acıdıklarından değil, Suriye'yi i'mâr etmek istediklerinden değil, Suriye'nin su menbalarını kurtarmak için değil¹³, Fransız istilâsına öncü bir kuvvet hazırlamak, Suriyeliler ile dâimâ geçimsiz kalacak bir unsur daha kazanmak Türkiye

13. Bu gârib iddiâda bulunan Fransız muharrirleri vardır.

hudûdunda hiç râhat durmayacak, Büyük Ermenistan (s.4) akrânının karşısında kafaları dâimâ dumanlanıp bulunacak ve Fransız parmakları arasında her zaman arzuya göre oynayacak bir âlet bulundurmak içindir.

Şu hâlde, bütün sebepler ve netîceler bir noktada toplanırlar:

Şark'ın iktisâd yollarına hâkim Fransa, en büyük Fransa.

Fransızlar evvelce bu maksadlarını o kadar alenî gösteremiyorlardı. Fakat ordularını eski Alman ordusundan daha tenkîd-kâr bir hâle getirdikten, cihân iktisâdî üzerinde İngiltere ve Amerika4 yı bile korkutacak bir hâkimiyet aldıktan sonra bütün mülâhazaları bıraktılar. Dünyanın milyonları ceplerinde ve asrın en korkunç silâhları ellerinde, her müracaatta “Kuvvetlinin sözü dâimâ haklıdır!” diye bağıyorlar.

Birçok Fransız yazıları arasında bil-hâssa 10 Temmuz 1931 tarihli “**Rêvue Politique et Parlementaire**” mecmûasındaki bir makale iddiâlarımızın er parlak bir tasdîki mâhiyetinde olduğu için burada biraz bununla meşgul olmayı faydalı buldum. Bu makale bizim evvelki yazılarımıza cevâb değil, doğrudan doğruya Fransa'nın Şark'da müstemleke siyâsetini îzâh eden bir vesîkadır.

Fransız eserleri ve Fransa'nın Suriye'de tatbîk ettiği idâre tarzı tedkik edilince, **gayelerinin Şark'a doğru uzanmak ve endişelerinin İngilizler'in Suriye'yi ya'nî Fransa'yı Dicle vâdilerinden ayırmak olduğu** görülür.

Bahsettiğim makale sâhibinin, “**Şimdi Fransa Mezopotamya'nın yukarı kısmında (5.000) kilometre murabba yer işgal etmekte ve Fransız bayrağı Dicle sâhillerinde dalgalanmaktadır.**” diye gururlanması hudûd i'tilâfî üzerine General Galle'nin 3 Haziran 1930'da oraları işgal etmesinden ileri gelmektedir. Hattâ makalede şu satırları da okuyoruz: “**Fransız bayrağı şimâldeki Kürdistan dağları içindeki Cezire-i İbn-i Ömer'den cenûbda Habur vâdilerine kadar dalgalanıyor. Suriye'nin şimâl-i şarkîsi Dicle ile çevrilmiştir. Daha mütâreke zamanında bize verilmiş olan bu yerlerin şimdiye kadar işgal edilmemiş olması şâyân-ı hayretidir.**”

(s.5) Muharrir onunla da kalmıyor: “**Mütârekeden sonra, diyor, Suriye, Kilikya, Kürdistan dağlarının cenûb kısımları, Mersin, Adana, Maraş, Ayıntab ve Mardin bize verilmiştir. Fakat Kemalistler'in taarruzu üzerine Fransa, Türkler ile yeni bir muâhede akdetti. Bu muâhede bize bütün Kilikya'yı, Ermeni ve Kürtler ile meskûn ba'zı noktaları kaybettirdi.**”

Fransa'nın Şark siyâsetine vakıf selâhiyyet-dâr bir kalemden çıkan şu yazılar kadar açık bir i'tirâf olabilir mi? Akvâm Cem'iyeti'nin ta'rîfine göre, Manda en hafif bir vasîlikdir. Türk idâresinde iken, kendilerini başlı başına idâre edecek bir tekâmüle vâsıl olmuş bulunan Arab ekalliyetler, müstakil kalmak üzere ayrılacak ve yalnız bir müddet İngiltere ve Fransa'nın (Yardım ve İrşâdı) altında bulunacaktır. Fransız muharriri Suriye'den bahsederken daimâ Fransız müstemlekelerine mahsûs ta'bîrler kullanıyorlar. Mütâlâa etmekte olduğumuz makalade, Suriye denemek yerde dâimâ (Fransız Bayrağı) ve (Biz) kelimeleri kullanılmaktadır.

Sonra ırk ve milliyet i'tibâriyle tamâmen Türk olan yerlerin Suriye hudûdu içerisinde alınmış olmaları, Akvâm Cem'iyeti'nin Manda'ya verdiği ma'nâ ile taban tabana zıt değil midir? Fakat burada akvâm Cem'iyeti'ne verilen taahhüden ziyâde "En büyük Fransa" mevzû-i bahsdir.

Fransız muharririnin kalbini dinleseک yalnız **Ayıntab, Maraş, Adana ve Kilikya'nın ellerinden çıkmasına değil, Ankara ve Sivas'ın bile Suriye mandasına girmemiş olduğuna yandığını duyarız.** Askerî ve iktisâdî tahakküm Fransa'ya geçtikten sonra bütün kalemler bir müstemleke süngüsü oldu. Madam Gaulis'in yeni çıkan "Türk Mes'elesi" kitabını okuyunuz; bu eski dostumuzu tamâmen değişmiş bulacaksınız. Gaulis Hanım, bil-hâssa İngilizler'e çok atıp tutuyor. Fransa'nın Şark'da üreyip yayılmamasına evvel ve âhir onlar sebebedir, diyor.

Yine makalemize dönelim: Muharrir son çizilen cenûb hudûdumuzu hiç beğenmiyor, **"Bu hudûd, Fransa için birçok zararları mücib olmuştur. (s.6) diyor. Asya içerlerine doğru mühim bir kapı olan İskenderun limanı Türk topraklarının te'siri altına girmiş, Haleb de aynı tehlike karşısında kalmıştır. Nusaybin, demiryolunun cenûbunda olduğu hâlde murahhaslarımız vaz'iyeti bilemediklerinden orasını Türkler'e bıraktılar. Hudûd öyle bir vaz'iyet aldı ki, vagonun sol kapısı Türkiye'de, sağ kapısı Suriye'de bulunmaktadır."** Bu satırlar okunurken, insan Suriye'nin Ren sâhillerinde bulunduğunu ve Türkiye'nin Almanya'da bulunduğunu zânneder. Tenkidler hep Fransa hesabınadır ve aranılan şey, **Asya içerlerine girecek yolların Fransızlar elinde bulunmasıdır.** Bizi beyaz ırktan saymayan Fransız muharriri hudûd üzerindeki ba'zı kabileleri beyaz ırk ve Fransız dostu göstererek bir harb hâlinde bunların Fransızlar için mühim bir kuvvet olabileceklerini, buna mukabil Arab aşiretlerinden ba'zılarının Fransızlar'a düşmân ve Türkler ile müttefik olduklarını söylüyor., Hudûd civarındaki unsurları merbûtiyyet i'tibâriyle Fransa ve Türkiye arasında taksîm ederken makale muharriri hudûda yerleştirilen Ermeniler'i ehemmiyette kaydetmekte ve Ermeniler'in faaliyetinden bahsederken **"Bu hal, Kemalistler'i endişe-**

ye düşürüyor.” demektir. Çeçen ve Çerkesler’in ötedenberi müşkil zamanlarda Fransızlar’a büyük hizmetlerde bulunmaları makalede takdîrle yadedilmektedir.

Bu sözler, yalnız “**Rêvue Politique et Parlementaire**”nin makalesine münhasır kalsa idi şahsî bir düşünce der, geçerdik. Fakat yukarıda da söylediğim gibi, bu son senelerde çıkan kitâb ve makaleler hep aynı esâslar etrâfında tekâsüf ettiği için maîn bir politika ve umûmî direktif mahsûlü oldukları anlaşılıyor. Madam Gaulis, Claude Farrère ve bir vakitler bir Türk kadar da vâmızı müdâfaa eden (Tan) gazetesi ki, Türk dostu tanınmış Fransızlar’ın birdinbire aleyhimize dönmeleri, kalemlerinin şerefine hiç de yakışmayan iftirâ, tahrîf ve fenâyâ yoran tahmînlerle dolu makale ve kitâb yazmaları başka neye müstenid olabilir? Madam Gaulis, 400 sayfalık kitâbını kimin hesabına doldurmuştur? İngiliz ve Rus siyâsetinin kazdığı uçurumlar ortasında bizi hemen kayacak ve yuvanlanacak gibi gösteren bu hanım, memleketimizi Paris’den (s.7) baktığı teleskopla mı tedkik etmiştir? Yoksa o da, Franşe Despire gibi İstanbul’da bir kaç saat kaldığı otelin odasından bütün Anadolu’yu ve içimizi görüp dinleyecek kadar kerâmet sâhibi midir?

Madam Gaulis’in büyük kitâbı ayrıca tedkike değer bir propaganda eseridir. İleride bununla da meşgul olmak, bizi tenvîr ettiği kadar Fransız servisinin kimlerle ve nasıl çalıştığını göstermek noktasından da çok faydalı olacaktır.

Fakat bahse dönmeden Gaulis Hanım’a şunu söylemeliyim ki, yazıları Fransızlar’ın aleyhimize oynadıkları oyunları örtememiş, bizi ne Sovyetler’e karşı i’timâdsızlığa ve ne de İngilizler’e karşı fazla şüpheyne sevkedememiştir. Bizim Bolşevikliğe yaklaştığımızdan ve hattâ ileride Bolşevik olacağından şüphelenen ve Amerika’yı bile bizimle tehdîd eden Hanımefendi’yi, Gazi’nin bir sözünü hatırlatmak mümkün kitâba toptan bir cevap teşkîl eder.

Gazi’ye sordular: “**Ta’kib ettiğiniz hangi idâre sistemidir?**” Gazi cevap verdi: “**Kendi sistemimiz.**”

Madam, kitâbınızın 400 sahîfesi şu iki kelimenin altında ezilmeye mahkûmdur. Bizim ihtiyâclarımız başka memleketlerin ihtiyâclarına benzemez. Ta’kib edeceğimiz sistemin de kendi sistemimiz olması kadar tabîî ne olabilir? Biz sizin pençelerinizden kendi sistemimizle kurtulduk ve bundan sonra da kendi sistemimizle ilerleyeceğiz, müsterîh olunuz, ne İtalyan, ne Sovyet, ne İngiliz politikası programımıza hâkim ve müessir değildir. Fakat ne yazdığımız kitâbların ve ne de hudûdumuza dizdiğiniz bi-çârelerin, Şark’da Fransa’yı genişletecek bir kuvvet olmadığına emin olmalısınız.

“R vue Politique et Parlementaire” deki makale bunu biraz anlamış gibidir.

“Türkler, Franklin-Bouillon Muâhedesi'nin hilâfına olarak ( rdek Gagası) denilen muntakanın Őim l kısmını ellerinde tutuyorlardı. O zamanlar kıta mızın vaz'ıyyeti yeni harek t icr sına müsait değildi. Dürzi isy nı da zuh r edince, işgal s hamızı genişletmek imk nı kalmadı.” diyor. İşte bunun içindir ki kadın, (s.8) erkek Fransız kalemleri seferber hâle geçmiş ve o zamanki imk nsızlığı propaganda ile ta'c zler ve tahr klerle kazanmak için birleşmişlerdir. Gar bdir ki, bu miy nm lı Fransız nefsi, Şimdi Alman kalemlerinden de tutmaya başladı. İleride bahsedeeğimiz bir Alman gazetesi, hemen aynı kelimelerle, ya'nî tamâmen Madam Gaulis'in diliyle bizi tenkid etmekte ve Akvâm Cem'ıyyeti'ni imd dımıza çağırmaktadır.

 rdek Gagasi (Bec de Canard) nedir? Asya i lerine doğru Fransız istilâsına açılmış bir kapı. Bu kapının İngilizler tarafından kapatılmasına m ni olmak için Fransızlar herşeyi göze almışlardır. Cen b hud dumuzun bütün m şkil ti bu Gaga etrafında toplanmışdı. Dicle yolu kapandığı gün Fransızlar'ın Asya'ya dikilen gözleri de kapanmış olacaktı. İngilizler'in Őim l-i Őark den i'tib ren Kara Dağı, cen b eteklerine kadar işgallerinde tutmaları ve günün birinde bizimle yapacakları bir anlaşma neticesinde Dicle'ye uzanan Gaga'yı büsbütün koparıp atmaları ihtim li Fransızlar'ı en çok korkutan bir ihtim ldi. Fransızlar bu Gaga'yı kurtarmak için cen b hud dumuzun yakınında “Roma Yolu”nu es s tutdular. Manda ta'biri gibi bu yol da, istenildiği kadar uzatılması veya genişletilmesi ve istenildiği kadar eğilip bükülmesi kabil bir l stik tel idi.

XX. asırda her Şey amel  ve id r  maksadlara göre tatbik edilirken, 2000 sene evvel yapılmış bir yola d nmekdeki maksad her halde gizli olmaktan çok uzaktır.

Fransızlar'ın çok ehemmiyet verdikleri bu (Roma Yolu) hakkında t arihleri karıştırdık. Ne coğraf , ne t arih  ve ne de bir memleketin hud duna es s olacak askerî m hiyyetde bir Şey bulamadık. V kia, Milâd'dan evvel M hr-d r ile Dikran, ya'nî kayınpeder ile damad arasındaki ge imsizlikden istif de eden ve Dikran'ın oğlu tarafından yapılan ih net ile galib gelen Romalılar, 66 tarihinde Suriye Őim lini ele ge irmışler ve Pompeus bu hav liye hâkim olmuş. Fakat Partlar'ın daim  taaruzları ve Ermenistan ikrallarının da bu arada fırsat kullanmaları, Romalılar'ı çekilmeye ve kendi him yeleri altında Ermeni kırallarına bırakmaya mecb r etmiş. Sonra vak'alar ve bu hav linin elden ele geçmesi tev lf ediyor. Arşagonik hanedanı söndükten sonra (428) buralarda, Bizanslılar'ı ve İranlılar'ı ve daha sonra Arablar'ı (s.9) görüyoruz. Romalılar'ın en hâkim oldukları zamanlarda bile Nusaybin son hudûd noktası olmuş.

Roma hâkimiyeti fiilî olarak Nusaybin'i geçememiştir. Ceziret-ül-Ömer, Arab istilâsından sonra, ya'nî VII. asırda tesîs edilmiştir. yBu sebeple bu iki şehir arasında mühim bir yol inşa edilmiş olması meçhûl olduğu gibi ihtimâl dâhilinde de görülemez.

Romalılar'ın Asya ile yaptıkları ticâretin ta'kîb ettiği yol, her hâlde daha cenûbdan geçmektedir.

Milâd'dan evvel I.asırda Romalılar Fırat'ın şarkında bir hâkimiyet te'sisine çalışmışlar ise de, teşkilât yapmaya bile fırsat bulamamışlardır. Esâslı bir hâkimiyet ancak Milâd'ın II. asrında İmparator Traianus zamanında mümkün olabilmıştır. Şu hesâbla Roma'nın oralardaki mevcûdiyeti bi'l-vâsita olmuştur. Bu da ancak Hadrianus zamanına kadar, ya'nî hemen 15-20 sene kadar devâm edebilmiş ve ondan sonra Roma teşkilâtı Fırat'ın garbına çekilmiştir.

Vâkia, artık çizilmiş ve Fransızlar'ın istediği derecede muallâk ve karışık bir şekil almış olan cenûb hudûdu için binlerce sene evvelki vak'alara dönmek ve Roma yolunu târih sahîfelerinde bulmaya çalışmak bizim için lüzûmsuz bir yorgunluktu.

Fakat Fransızlar'da büyüme hırsı mevcûd ve bu hırsın ufukları Asya'da ve Türk topraklarında buldukça bu meşguliyet ve bu yorgunluk millî bir endişe mâhiyyetine girecektir.

Muharrir, Fransız hudûd murahhaslarının affedilmeyecek coğrafi cehâleti yüzünden Nusaybin'i kaybettiklerini yazıyor. Onlar vaz'iyeti ve tarihî bilseydiler ve ellerindeki dürbün hudûd dağlarından ziyâde Dicle vâdîlerinin öte tarafına çevrilmiş olmasaydı, Fransız postaları Nusaybin'in bir kilometre cenûbuna değil, hakiki Roma yoluna, kilometrelerce cenûba çekileceklerdi. Fakat şaşılacak şey! Fransız postaları şimâlde iken (Kamışlı) mıntıkası "Berbad, ıssız ve kum fırtınalarına ma'rûz bir yer iken, şimdi Cezire'nin merkezi 10.000 nüfûslu bir şehir olmuş. Nusaybin ve diğer mıntikalardan kitle hâlinde insanlar hudûdu geçerek bu yeni ma'mûreyi doldurmuşlar!" Paris'deki masasında medenî şehirler kurup, medenî insanlarla dolduran muharrir, acaba hakikatte Kamışlı mıntikalarını gezip görmüş veyâhûd bî- taraf bir adama göstermiş midir? Kitle hâlinde hudûdu geçenler kimlerdir? (s.10) Fransız silâhları, torbalarında Fransız fişekleri ve altlarında Fransız otomobilleri bulunan mücrimler mi? Rusya Ermenistanı'ndan, Macarasitan'dan, Yunanistan'dan... işğâl edilerek getirilen bî-çâre Ermeni muhâcirler mi? Yoksa bütün hudûd boyunca ve bil-hâssa Kamışlı ve diğer mıntikaları bir kaçakçı yuvasına çeviren haydûdlar ve me'mûrlar mı? Bunların Fransız medeniyeti ile hangi noktada alâka ve iştirâkları vardır? Fransızlar, mübârek ayakları basar

basmaz kum çölleri cennet ve kaçakçı kulübeleri apartman oluveriyorsa, Türkler'den çok ma'mûr olarak aldıkları Şam ve Haleb'den daha ehemmiyetli de onun için mi? Aşîret akınları ve gazveler dâhilî politikadan daha lâzım da onun için mi?

Muharrir diyor ki: **"Türkler, Roma yolunun arâzide eseri bulunmadığını iddiâ ettiler. Mıntıkanın iyi bir harîtası olmaması ve bizim harîta almamıza da müsâde etmemeleri büyük müşkilâta sebep oluyordu. Bunun üzerine bir zâbitimiz tayyâre ile arâzînin fotoğrafını aldı. Orada yol sarâhaten görünüyordu. 1927'de harîtayı ikmâl ettik ve Akvâm Cem'iyeti'ne verdik. Akvâm Cem'iyeti tarafından gelen Danimarkalı General nihâyet Fransız iddiâsını kabûl etti. Fakat, Türkler yine razı olmadılar."**

Evet, mösyö, razı olmadılar. Çünkü zâbitinizin muâhedât hilâfına tayyâre ile aldığı fotoğrafta görülen fâsıllı yol parçaları Roma Yolu denilen hayâlî şose değil, köylülerin yağmurlu havalarda geçmek için dağlar arasında yaptıkları bozuk bir keçi yolundan ibâretti. Hattâ bunu, bî-taraf zannettiğimiz ve hakikatte bir Fransız'dan ziyâde tarafgir bulduğumuz Danimarkalı General bile anlamış ve aradaki ihtilâfı hâl için mutavassıt bir yol yaparak meselenin Ankara Muâhedesi'ne uydurulmasını tavsiye etmişti. Ya'nî, Türk iddiâsının doğruluğu kabûl olunmuşdu.

Esâsen, isrârlar neticesinde General Galle'nin işgal ettiği yerler zannedildiği gibi Fransa'nın Suriye'deki nüfûzunu artırmamıştır. Fransız müstemlekeciliğinin bütün hedeflerini anlamış olan Suriye vatanperverlerinin hâricdeki neşriyyât (s.11) ve ifâdeleri ve Suriye matbûâtının yazabildikleri makaleler bu sözümüzün en sâdik şahidleridir. **"İşgalimizin bir faydası da irak ve Türkiye'den bir çok halkın himâyemizi geçmek üzere akın akın gelmeleridir."** iddiâsını ise hudûd boyunda her gün bir vak'anın kendilerini perîşân edeceği endişesi ile eğreti oturan Ermeni muhâcirlerine sormak kâfidir.

Hudûd mıntıkasını az kuvvet ve az masrafla işgal edebilmek görülüyor ki şimdi Fransızlar'ı en çok düşündüren bir nokta olmuştur. (Oradaki Çeçen ve Çerkesler ile sâir aşîretler itimâda şâyân) olabilirler.

Fakat hangi felâket karşısına getirildiklerini gören Ermeniler ile memleketlerinin nasıl bir mikrop yuvası yapılmış olduğunu anlamış olan Suriyeliler, muharririn ta'bîri vechile bir harb halinde Fransa'ya ne dereceye kadar dost ve yardımcı kalacaklardır? **"Hudûd muhafızlarına hudûdda arâzî vermek ve oralarda âile teşkîl etmelerine çalışmak."** aldatıcı ve çürük tedbirlerdir.

Makale muharririnin kendi kendine sorduğu bir sûâl var: **"Fırat ve**

Suriye'den uzak bir noktaya niçin yerleşmek istiyoruz." dedikten sonra: "Fransız arâzîsinin genişletilmesine ma'tûf olan bu mevzûlara şu cevâbı vereceğiz." diyor: "Birinci sebep, ahlâkîdir, muâhedeye riâyet mecbûriyyetindeyiz. Suriye hudûdlarını emîn bir vaz"iyyete koymalıyız. İkinci sebep, bu mıntıka gayet zengindir. Almanlar'ın harbden evvel bu mıntıkayı bir müstemleke yapmaya çalıştıkları ma'lûmdur. Ankara Muâhedesi ile Kilikya'yı kaybetdik. Bu mıntıkayı da elde tutmazsak, affedilemez bir hatâ işlemiş oluruz. Fa'âliyyetimiz başladı. Yarın tamâmen Fransızlaşmış olan arâzîden şemindiferler geçecek ve servetimiz artacaktır. Mûtehasıslara göre Ördek Gagası, Musul petrolerinin bir parçasıdır. Revandüz-Irak ve İran yolları yapıldıktan sonra bu mıntıka en mühim bir iktisâd caddesi olacaktır.

Bir de siyâsî maksadımız vardır: Türk Asyası ile İngiliz Asyası arasında (s.12) ve Dicle üzerinde bulunan ve İran'dan uzak olmayan bir pencere, Fransız nüfuzunun genişlemesi için birinci derecede ehemmiyeti hâizdir. Bu ehemmiyet bütün kesâfetiyle Suriye'de toplanmıştır. Coğrafi cehâletimiz ve affedilmeyecek ihmâlimizle kaybetmiş arâzîyi tekrar ele geçirmemiz için bu nüfûzu kuvvetlendirmemiz lâzımdır.

Düşmanlarımızın göz diktiği bir mıntıka şimdi elimizde bulunuyor. Bu mıntıka ve oradaki nüfûsumuz garbî Asya'daki nüfusumuz için büyük bir ehemmiyeti hâizdir."

Makalenin ihtirâzsız, pervâsız sarîh ifadeleri bir söz söylememize lüzûm kalmamıştır. Hatta propaganda meselesini îzâh etmek kâfi gelecektir. Bunu ve buna benzeyen Fransız eserlerini gördükten sonra "Fransızlar bizden ne istiyor? Niçin bizi sarsmağa, zaîf düşürmeye çalışıyorlar?" Suâlleri kendi kendilerine cevâblarını bulmuş olurlar.

فرانسىيە تەرىقىدىدە
سۈرۈشۈپ بەرگەن ئىشلارنىڭ مەناسى؟

Fransuzlar tarafindan
Suriye de yapilan tahrikatlar
manasi

1931

سورییه ده یاسیلان تحریکاتک معناسی؟

ارمنیلر هر روزه نیمین کتر بوبور و تشکیلاتلر خبر بیلورلار؟

«سورییه ده فرانسلر» باشانی ایله یازدینم مقاله لری بیتیردکن صیو کره بونلرک بعضی مخالفده وبالخاصه فرانسلرک شرق سیاستنی تفرع ایله تعقیب ایتمه مش اولانلر ایچین، مبالغه، پروپاگاندا و پرووکاسیون تاقی ایدیله جکی احتمالن ایدیشه به دوشمشدر. یازیلری کندی مطالعالمدن زیاده و سیکله ره، صلاحیتدار و علاقه دار ذواتک افاده لسه استناد ایتدیردیکم ایچین یا کلیش تلقیلرک یر بولماسی کوچ اولقله برابر فرانسلر استخبارات سرویسینک، هر وقت اولدوغنی کچی، در حال تعرضه کچمی و بیاض حقیقتلری هله مزمه سیاهه بویباراق سحر باز فناری کچی دولاشدیرماسی بکله نه بیلیردی. بویله اولمادی. سریمی دوغورتان روح بو دغه ده فرانسلر قلملرینه کیردی اعتراف نغمه لری حالنده چیقدی.

بز ادعا ایدیوررز و اونلر ده اعتراف ایدیورلرک:

- 1 — ماندا مسئله سی بر عنواندن عبارتدر. بو، «جایه» ده اولاییلیر، «اتفاق» ده اولاییلیر، «باردم وارشاد» ده اولاییلیر. اساسی هپ فرانسه نك شرقده طوتونماسی، «اک بونوک فرانسه» نك تحق ایتمه سیدر.
- 2 — تورکیه - سورییه حدودونك سنه لردن بری حل ایدیله مہسی، «روما بولی» ده نیلن و حقیقتده بر (کچی بولی) بیله اولمایان بر خط اوزرنده اصرار ایتملری سورییه لیره فضله طوپراق قازاندیرتی و سورییه نك مدافعه سنی تأمین ایتمک ایچین ده کیل، شرقده فرانسلر استیلاسنه بر آدیم داها آتقی ایچین در.
- 3 — ارمنیلرک اوتهدن، بریدن سورییه کتیر یلسی و جنوب حدودمنزه ضعیف بر چیت کچی دیزیله سی ارمنیلره آخیدقلرندن ده کیل، سورییه یی اعمار ایتمک ایستدکلرندن ده کیل، سورییه نك صوه نبلرینی قورتارمق ایچین ده کیل [*]؛ فرانسلر استیلاسنه اوکچی بر قوت حاضر لاق، سورییه لیرله دائما کچیمسنر قالا جق بر هنیر داها قازانمق، تورکیه حدودنده هیچ راحت طور مایاجق، بونوک ار-

[*] بوغریب ادعاده بولونان فرانسلر محررلری واردور.

منستان افرانك قارشيسنده قفالى دائما دو مانلانوب بولنه جق و فرانسز پارلمقرلى آراسنده هر زمان آرزويه كوره اويناياجق بر آلت بولونديرمق. ايچين در. شو حانده بوتون سبيلر ونتيجلر بر نقطه ده طويلا نيرلر :
شرقك اقتصاد يوللرينه حاكم فرانسه، اك بوبوك فرانسه.

فرانسزل اولجه بو مقصدلريني او قاندار علني كوستره ميوزلردى. فقط اوردولريني اسكي آلمان اوردوسندن داها تهديدكار بر حاله كتيردكدن، جهان اقتصادى اوزرنده انكتره و آسريقايي بيله قورقوتاجق بر حاكميت آلدقدن صوكره بوتون ملاحظه لرى براقديلر. دنيانك ميليونلرى جبلرنده و عصرك اك قورقونج سلاحلى اللرنده، هر مراهتمده «قوتلنك سوزى دائما حقيدر!»
دييه باغريبورلر.

بر جوق فرانسز يازيلرى آراسنده بالخاصه 10 نوموز 1931 تاريخلى 1. Revue Politique et Parlementaire مجموعه سنده كى بر مقاله ادعالي برك اك پارلاق بر تصديقي ماهيتنده اولدوغى ايچين بوراده راز بونكله مشغول اولماي قائده لي بولدم. بومقاله بزم اولكي يازيلرمزه جواب ده كيل، دوغريدن دوغرى به فرانسه نك شرقده مستملكه سياستنى ايضاح ايدن بر وثيقه در. فرانسز اثرلى و فرانسه نك سوريه ده تطبيقى ايتديكي اداره طرزى تدقيق ايديلنجه غايه لرنك شرقه دوغرو اوزاتمق وانديشه لرنك انكليزلرك سوريه نى يعنى فرانسه نى دجله واديلرندن آيرمق اولدوغى كورولور.

بخت ايتديكم مقاله صاحبنك «شيمدى فرانسه مه زوپوتوميانك بوقازى تسمنده (5000) كيلو متره مربعى بر اشغال ايتك و فرانسز بايراغى دجله ساحلرنده دالغالانمقده در، ديه غرورلانمى حدود ائتلافى اوزرينه جنرال جالنهك 3 حيزران 1930 ده اورالرى اشغال اتمه سندن ايلرى كلكسده در. حتى مقاله ده شو سطرلى ده اوقوبورز: «فرانسز بايراغى شمالده كى كوردستان داغلى ايچنده كى حيزره ان عمر دن جنوبده حابور واديلرته قاندار دالغالانيور. سوريه نك شمالى شرقيسى دجله ابله چوريلشدر. داها متاركه زمانده بزم وريش اولان بو يرلك شيمدى به قاندار اشغال ايديله مش اولماسى شايان حيرتدر.»

محرران و نکلده قالمیور : « متارکدن سوکرا ، دیبور ، سوریه ، کیلیکیا ، کردستان داغلینک جنوب قسملری ، مرسین ، آطنه ، مرعش ، عینتاب و ماردين بزه وریشدی . فقط کالیستلرک تعرضی اوزرنه فرانسه تورکلره یکی بر معاهده عقد ایتدی . بو معاهده بزه بوتون کیلیکیایی ، ارمنی و کردلره مسکون بعضی نقطلری غیب ایتدردی . »

فرانسه نك شرق سیاستنه واقف صلاحیتدار بر قلمدن چقان شو یازیلر قادار آچیق بر اعتراف اولاییلمی ؟ اقوام جمعیتک تعریفنه کوره ماندا اک خفیف بر واصلیکدر . تورک اداره سنده ایکن کنیدیلمی باشلی باشنه اداره ایدمک بر تکامله واصل اولمش بولونان عرب اقلیتلر مستقل قالمق اوزره آریلاجق و بالکیز بر مدت انکلتره و فرانسه نك (یاردم و ارشادی) آلتنده بولنه جقدر . فرانسه محرری سوریه دن بحث ایدرکن دایما فرانسه مستملکلیتیه مخصوص تمبیرلر قوللانیورلر . مطالعه ایتکده اولدیقمز مقاله ده سوریه دینه جک برده دایما (فرانسه بایراغی) و (بز) کللری قوللانیلمقده در .

سوکرا عرق و ملیت اعتباریه تماماً تورک اولان یرلرک سوریه حدودی ایچریسنه آلمش اولملری اقوام جمعیتک ماندایه و بردیکی معنا ایله طبان طبانیه ضد دکلیدر ؟ فقط بوراده اقوام جمعیتنه و یریلن تعهددن زیاده « اک بویوک فرانسه » موضوع بختدر .

فرانسه محررینک قلبی دیکلاسه ک یالکیز عینتاب ، مرعش ، آطنه ، و کیلیکیانک اللرندن چقماسنه دکل ، آنقره و سیواسک ییله سوریه مانداسنه کیرمه مش اولدوغنه یاندیغنی دویارز . هسکری و اقتصادنی تحکم فرانسه یه کچدکن سوکرا بوتون قلملر بر مستملک سوکوسو اولدی . مادام غولیک یکی چقان « تورک مسئله سی » کتایی او قویکیز ، بو اسکی دوستمزی تماماً دکیشمش بولاجکیز . غولیس خانم بالخاصه انکلتره چوق آتوب طوتویور . فرانسه نك شرقده اوره یوپ یایلماماسنه اول و آخر اونلر سیدر ، دیبور .

بیه مقاله مزه دنه لم ؛ نخرر صوک چیزیلن جنوب حدودمزی هیچ بکنمیور ، « بو حدود فرانسه ایچین بر چوق ضررلری موجب اولمشدر

دیور . آسیا ایجریلرینه دوغرو مهم بر قابو اولان اسکندرون لیمانی تورک
 طویلرینک تأثیری آلتنه کیرمش ، حلبده عینی تهلیکه قارشیدنده قالمشدر .
 نصیبین ، دمیربولنک جنوبینده اولدوغی حالده مرخصلریمز وضعیتی بیلیمده کلرندن
 اوراسنی تورکلره بر اقدیلر . حدود اویله بر وضعیت آلدی که واغونک سول
 قاپیسی تورکیهده ، صاغ قاپیسی سوریهده بولونمقدهدر . « بوسطرلر اوقونورکن
 انان سوریهنک رهن ساحلرینده بولوندیغی و تورکیه نک آلمانیا ده اولدیغی
 ظن ایدر . تنقیدلر هپ فرانسه حسابنده در و آرانیلان شی آسیا ایجریلرینه
 کیره جک یه لارک فرانزلر اندم بولونماسیدر . بزى بیاض عرقدن صایمایدان
 فرانز محزری حدود اوزرنده کی بمضی قبیله لری بیاض عرق و فرانز دوستی
 کوستره رک بر حرب حالنده بونلرک فرانزلر ایچین مهم بر قوت اولایله جکلرینی
 بوکا مقابل عرب عشیرتلریندن بعضیلرینک فرانزلره دشمن و تورکلره متفق
 اولدقلرینی سویله بور . حدود جوارنده کی عنصرلری مرهوطیت اعتباریله فرانسه
 و تورکیه آراسنده تقسیم ایدرکن مقاله محزری حدودده برلشدیریلن ارمنیلری
 اهمیتله قید ایتمکده و ارمنیلرک فعالیتندن بحث ایدرکن « بو حال کالیستری
 اندیشه ده دوشورویور » دیمکدهدر . چاچان و چرکسک اوتهدنبری مشکل
 زمانلرده فرانزلره بویوک خدمتلرده بولونمالری مقاله ده تقدیرله یادایدلمکدهدر .
 بو سوزلریالکتر (Revue politique et parlementaire) ک
 مقاله سنه منحصر قالمه دی شخصی بر دوشونجه دهه ، کچر دک . فقط یوقاریدهده
 سویله دیکم کبی بو صوک سنلرده چیقان کتاب و مقاله لر هپ عینی اساسلر
 اطرافنده تکائف ایتدی ایچون معین بر پولیتیکه و عمومی دیرکتیف محصولی
 اولدقلری آکلایشیلور . Klot Farer, Madam Golis و بر وقتلر
 بر تورک قدار دعوا منری مدافمه ایدن (Tan) غزنه سی کی تورک دوستی
 طائمش فرانزلرک بر دنبره علممزه دونملری ، قلملرینک شرفنه هیچده
 یاقیشمایان اقترا ، تحریف و فتنایه یوران تخمینلرله دولو مقاله و کتاب یازمالری
 باشقه نهیه مستند اولایلیر ؟ مادام غولیس 400 صحیفه لک کتابی کیمک
 حسابنه دولدورمشدر ؟ انکلیز و روس سیاستنک قازدیغی اوچوروملر اورتاسنده
 زى همن قایاجق و یووارلانا جق کبی کوستره ن بو خانم مملکتتمزی پارسدن

باقیدینی تله سقوبله می تدقیق ایتمشدر ؟ یوقسه اوده فرانسه ده سپره کبی استانبولده
برقاج ساعت قالدینی اوتلك اوداسندن بوتون آناتولی بی و ایجیزی کوروب
دینه به جک قادار کرامت صاحبیمیدر ؟

مادام غولیسک بویوک کتابی آیربجه تدقیقه ده کر بر پروباغاندا اثریدر .
ایلریده بونکله ده مشغول اولق بزی تنویر ابتدیی قادار فرانسه سرویسنگ
کیملرله وناصل چالیشدیغنی کوسترمک نقطه سندزده چوق فاندولی اولاحقدر .
فقط بجه دوغمه دن غولیس خانمه شونی سوبله ملی هم که یازیلری فرانسه لرك
علیمزه اوینادقلری اوینولری اورنه مه مش ، بزی نه سوویه تله قازشی اعتماد سزلفه
ونده انکیلرله قازشی فضله شهبیه سوق ایده مه مشدر . بزم بوشه ویککه
یاقلاشدیشمزدن وحقی ایلریده بولشه ویک اولاحقندن شهبه لن و آمریقای بیله
بزه تهیدید ایدن خانم افندی به غازیك بر سوزینی خاطر لاتیق بوتون کتابه
طویدن بر جواب تشکیل ایدر .

غازی به صور دیلر : « تعقیب ابتدیککر هانکی اداره سیسته میدر ؟ »

غازی جواب ویردی : « کندی سیسته ممز . »

مادام ، کتابکوزک 400 صحیفه سی شو ایکی کلمه نك آلتنده ازیلکه
محکومدر . بزم احتیاجلریز باشقه مملکتلرک احتیاجلرینه بکزه من . تعقیب
ایده جکمز سیسته مک ده کندی سیسته ممز اولماسی قادار طبیعی نه اولایلیر ؟
بز سزک پنجه لری بکزدن کندی سیسته ممزله قور تولدق و بوندن صوکره ده کندی
سیسته ممزله ایلرله به جکمز ، مستریخ اولکمز ، نه ایتالیان ، نه سوویهت ،
نه انکیلر پولیتیکه سی پروغراممز حاکم وه وثر دکلدر . فقط نه یازدیفکمز
کتابلرک ونده حدود ممزه دزدیککمز بیچاره لرك شرقده فرانسه بی کئیشله ته جک
بر قوت اولمادیغنه امین اولمالیسکمز .

Revue Politique et Parlementaire ده کی مقاله بونی

بر آز آکلامش کی در .

« تورکلر ، فرانقلن بویون معاهده سنک خلافتنه اولارق » اورده ک غاغاسی

ده نیان منطقه نك شمال قسمی اللرنده طوتوبورلردی . او زمانلر قطعاً ممزک وضعیتی

یکی حرکات اجراسته مساعد دکلدی . دورزو عصیانیه ده ظهور ایدنجه اشغال

ساحه ممزی کئیشله تمک امکانی قلمادی « دیور . ایشته بونک ایچندرکه قالدین ،

اركان فرانسز قلملری سفر بر حاله كچمش و او زمانكى امكانزلفى پروباغاندا ايله تعجيزلر و تحريكارله قازانق ایچون برلشمشلردر . غریبدرکه بو میاسمالی فرانسز نفسی شیمدی آلمان قلملرندن ده توتمکه باشلادی . ایلریده بحث ایده جکمز بر آلمان غزته سی همان عینی کلدرله یعنی تماماً مادام غولیسك دیبله بزى تنقید ایتکده واقوام جمعیتی امدادیمزه جاغیرمقددر .
اوردهك غاغاسی (Bec de Canard) نه در ؟ آسیا ایچلرته دوغرو

فرانسز استیلاسنه آچیلش بر قاپی . بو قاپینك انكلیرلر طرفندن قاپایلمه سنه مانع اولقی ایچون فرانسز هرشی كوزه آلمشلردر . جنوب حدودمرك بوتون مشكلاتی بو غاغا اطرافنده طویلانمشدی . دجله یولی قاپاندیغی کون فرانسزلك آسیایه دیکیلن کوزلری ده قاپامش اولاجقدی . انكلیزلك شمال شرقیدن اعتباراً قارا داغی جنوب اتکلیرینه قادار اشغاللرنده توتمالی و کونك برنده بزله یاپاقلری بر آکلاشما نتیجه سنده دجله یه اوزانان غاغای بوسبوتون قوپاروب آتمالی احتمالی فرانسزلیك چوق قورقوتان بر احتمالی . فرانسز بو غاغای قورقوتارمق ایچون جنوب حدودمرك یاقینده « روما یولی » نی اساس طوتدیلر . ماندا تمبیری کبی بو یولده ایسته نیلدیکی قادار اوزاتیلما سی ویا کنیشه تیلما سی وایسته نیلدیکی قادار اکیلوب بو کوله سی قابل برلاستیک تل ایدی . یکرمنجی عصرده هرشی عملی واداری مقصدله کوره تطبیق ایدیلرکن ایکی بیک سنه اول یایلمش بر بوله دونمکده کی مقصد هر حالده کیزلی اولمقدن چوق اوزا قدر .

فرانسزلك چوق اهمیت وبردکاری بو (روما یولی) حقتنه تاریخلی قاریشدردق . نه جغرافی نه تاریخی و نه ده برمملکتک حدودینه اساس اوله جق مسکری ماهیتده برشی بولامدق . واقعا میلاددن اول مهرداد ایله دیقرا ن ، یعنی قاتن بدرله داماد آراسنده کی کچیمز لکدن استفاده ایدن و دیقرا نك اوغلی طرفندن یاییلان اخانته غالب کلن رومالیر 66 تاریخنده سوزیه شمائی اله کچیرمشلر و پومپه بوس بو حوالی به حاکم اولمش . فقط پارتلرک دائمی تمرضلی و ارمستان قرالرینک ده بو آزاده فرصت قوالانملری رومالیرلی چکیلماک و کشندی حمایلری آلتنده ارمی قرالرینه برافقه مجبور ایتمش . سوکرا وقه لر و بو حوالینک الدن اله کچغسی توالی ایدیلور . آرشاغونیک خاندانی سوندکدن سوکرا (428) بورالده ییزانسلیلری و ایرانیلوی و داما سوکرا غزایلری

کورویورز . رومالیرک اک حاکم اولدقلری زمانلرده بیله نصیبین صوک حدود نقطهسی اولمش . روما خاکیتی فعلی اولارق نصیبینی کچمه مشدر . جزیره العمر عرب استیلاسندن صوکرا یعنی بدنجی عصرده تأسیس ایدلمشدر . بو سبیله بو ایکی شهر آراسنده مهم بر یول انشا ایدلمش اولماسی مجهول اولدینی کی احتمال داخلمده کوروله منر .

رومالیرک آسیا ایله یابدقلری تجارتنک تعیب ایتدیکی یول هر حالده داها جنوبدن کچمکده در .

میلاددن اول برنجی عصرده رومالیر فراتنک شرقتده بر حاکیت تأسیسنه چالشمشله ایسه ده تشکیلات یامغه بیله فرصت بولاماشلدر . اساسلی بر حاکیت آنجق میلادک ابکنجی عصرنده ایمپراور تیریا زماننده ممکن اولایلمشدر . شو حسابله رومانک اورالرده کی موجودیتی بالواسطه اولمشدر . بوده آنجق (آدره ن) زمانه قدار ، یعنی همن 15 : 20 سنه قدار دوام ایدمیلمش و اوندن صوکرا روما تشکیلاتی فراتنک غربته چکیلمشدر .

واقعا آرتق چیزلمش و فرانسزلرک ایسته دیکی درجه ده مغناق وقاریشیق بر شکل آلمش اولان جنوب حدودی ایچون بیکلرجه سنه اولکی وقعه لره دونمک و روما یوانی تاریخ صحیفه لرنده بولمغه چالشمق بزم ایچون لزومسز بر بورغونلقدی . فقط فرانسزلرده بوبومک حرصی موجود و بو حرصک افقلری آسیاده و تورک طوبراقلرنده بولوندقجه بو مشغولیت و بو بورغوناق ملی بر اندیشه ماهیتنه کپردجکدر .

محرر فرانسز حدود مرخصلیرنک عفو ایدلمیه کجک جغرافی جهالتی یوزندن نصیبینی غائب ایتدکارینی یازیور . اونلر وضعیتی و تاریخی بیله بدیلر واللرنده کی دوربون حدود داغلرندن زیاده دجله و ادیلیرنک اونه طرفنه چوریلش اولسه بدی . فرانسز پوسته لری نصیبینک بر کیلومتره جنوبنه دکل ، حقیقی روما یولنه ، کیلومتره لرجه جنوبه چکیله جکلردی . فقط شاشیلاجق شی ! فرانسز پوسته لری شمالده ایکن (قامیشلی) منطقه سی « بر باد ، ایصسز و قوم فورطنه لرینه معروض بر بر ایکن شیمدی جزیره نک مرکزی 10,000 نفوسلی بر شهر اولمش . نصیبین و دیگر منطقه لر دن کتله حالنده انسانلر حدودی کچهرک بو یکی معموره نی دولدورمشلر ! » پارسده کی ماصه سنده مدنی شهرلر قوروب مدنی انسانلرله دولدوران محرر عیجا حقیقتده قامیشلی منطقه لرینی کزوب کوروش و یاخود بیطرف بر آدامه کوسترمشیدر ؟ کتله حالنده حدودی کچلر کیملر در ؟

فرانسز سلاحرلى، طوربالرنده فرانسز فشكارى و آلترنده فرانسز او طومويللرى بولان مجرملرى ؟ روسيه ارمنستاندن ، مجارستاندن ، يونانستاندن .. اغفال ايديلرك كستيريلن بيجاره ارمنى مهاجرلرئى ؟ يوقسه بوتون حدود بوئى وبالخاصه قاميشلى وديكر منطقلرى بر قاجقى يوواسنه چويرن حيدودلر . و .امورلرى ؟ بولرك فرانسز مدنيتى ايله هانكى نقطه ده هلاقه واشتراكلرى واردر ؟ فرانسزلر مبارك آياقلى باصار باصماز قوم چوللرى جنت و قاجقى قلوبلرى آيازتمان اولوودر . يوره توركلردن چوق معمور اوله رق آلدقلى شام و حلب شهرلرئى بوكونكى حرابلرئى نچون دوزد ليمبور ، نچون بر افزونله آيازتمانلر بايمبورلر ؟ حدودك قوم و قايا ساحللى شام و حلبدن داها اهميتلى ده اونك ايجونئى ؟ عسرت آقنلرى و غزودلر داخلې بولتقهدن داها لازم ده اونك ايجونئى ؟

محرر ديوركه: « توركلر روما بولنك آراضيده اثرى بولونمديغنى ادعايتديلر .

منطقه نك ابى بر خريطه سى اولماسى و بزم خريطه آلامازده ماساعده ائتمه مارى

بو بوك مشكلاته سبب اولوبوردى . بونك اوزرئنه بر ضابطمز طياره ايله ،

آراضينك فطوعرافئى آلدى . اوراده بول صراحت كورونوبوردى . 1927 ده

خريطه بى اكمال ايتدك و اقوام جمعئته و بردك . اقوام جمعئتى طرفندن كلن

دايمارقه لى جنرال نهايت فرانسز ادعاسنى قبول ايتدى . فقط توركلرئنه راضى

اولماديلر . »

اوت ، موسيو ، راضى اولماديلر . چونكه ضابطكرك مهادت خلافتنه طياره ايله آلدئى فطوعرافده كورونن فاصله لى بول پارچه لرى روما بولى دنيلن خيالى شوسه دكل ، كويليلرك ياغمورلى هوالده بكمك ايجون داغلر آراستنده بايدقلى بوزوق بر كچى بولدن هارتدى . حتى بوئى بيطرف ظن ايتديكمز و حقيقت ده بر فرانسزدن زياده طرفنكبر بولديغى . دايمارقه لى جنرال بيله آكلامش و آراده كى اختلافى حل ايجون متوسط بر بول ياپارق مشكله نك آنقره مهاده سنه اويدورلمنى توصه ائتمدى . يعنى تورك ادعاسنك دوغروانئى قبول اولتمدى .

اساساً اصرارلر نتيجه سنده جنرال غالنه نك اشغال ايتدي بى يرلر ظن ابدالديكى كى فرانسه نك سوربه ده كى نفوذئى آرتيرمامشدر . فرانسز مستملكه جيلكنك بوتون هدفلرئى آكلامش اولان سوربه وطنپرورلرئىك خارجه كى نشرات

و افاد لری و سوریه مطبوعاتنک یازایدلکری مقالهلر بو سوزمنک اک صادق شامدلریدر . « اشغالنک بر فاداسی ده عراق و تورکیه دن بر چوق خلتهک حمایه مزه کچمک اوزره آقین آقین کلرلریدر . » ادعاسنی ایسه حدود بو بوند همرکون بر وقمنک کنیدیلرینی پریشان ایده چکی اندیشه سیله اکر قی اوطوران ارمنی مهاجرلرینه صورمق کافیدر .

حدود منطقه سنی آق قوت و آق مصر فله اشغال ایده بیلمک کوریدیلورکه شیمدی فرانسلری اک چوق دوشوند برهن بر نقطه اولمشدر . (اوراده کی چه چن وچرکلرله سائر عشرتله اعتماده شایان) اولایلرلر . فقط هانکی فلاکت قارشینه کتیرلدکلرینی کورن ارمنیلرله مملکتلرینک ناصل بر میقروب یوواسی یایلیمش اولدیغنی آکلامش اولان سوریه لیلر محرک تمبیری وجهله بر حرب حالنده فرانسه یه نه درجه یه قدر دوست و یار دیغی قالاچلدر ؟ « حدود محافظلرینه حدودده آراضی ویرمک و اورالرده عائله تشکیل اتملرینه چالیشمق » آلداتیجی و چوروک تدبیرلر .

مقاله محرربنک کنیدی کنیدینه صور دینی بر سوال وار : « فرات و سوریه دن اوزاق بر نقطه یه بیچون یراشمک ایسته یورز » ده دکدن سوکرا : « فرانز آراضینک کنیشه تیلعه سنه مطوف اولان بوه موضوعلره شو جوابی ویره جکزه دیور : « برنجی سبب اخلاقدر ، معاهده یه رعایت مجبور بئنده یز . سوریه حدودلرینی امین بروضعیته قویعالی یز . ایکنجی سبب بو منطقه غایت زنکیندر . آلمانلرک حربدن اول بو منطقه یی بر مستملکه یایمقه چایشدقلری معلومدر . آنقره معاهده سیله کیلیکیایی غائب ایتدک . بو منطقه یی ده الهه طوتامازسه ق هغو ایدیله مز بر خطا ایشله مش اولورز . فعالیتمز باشلادی . یارین تاماً فرانسلرلاشمش اولان اراضیدن شمندوفرلر کچه جک و ثروتمز آرناجقدر . متخصصلره کوره اوردهک غاغاسی موصل پتروللرینک بر پارچه سیدر . رواندیز - عراق و ایران یوللری یایدلقدن سوکرا بو منطقه اک مهم بر اقتصاد جادده سی اولاجقدر . برده سیاسی مقصدمز واردر : تورک آسیاسی اله انکلیز آسیاسی آراسنده

و دجله اوزرنده بولنان و ایراندن اوزاق اولیان بر پیجره فرانسز نفوذینک
 کئیشله مسی ایچون برنجی درجه ده اهمیت حائزدر . بو اهمیت شیمدی بوتون
 کثافتیه سوریه ده طویللاشمدر . جغرافی جهالتمز و عفو ایدلیه جک اهمالزله
 غائب ابتدیکمز اراضی بی تکرار اله پکیرمه من ایچون بو نفوذی قوتلندیرمه من
 لازمدر .

دشمنلرمنک کوز دیکدی ر منطقه شیمدی المزده بولونوبور . بو منطقه
 و اوراده کی نفوذمن غربی آسیاده کی نفوذمن ایچون بویوک بر اهمیت حائزدر .
 مقاله نیک احترازمن ، پروانصریح افاده لری قارشینده برسوز سویله مه منزه
 لزوم قلامشدر . حتی پروپاغاندا مسئله سنی ایضاح ایتک احتیاجنی دویماسه یدم
 هیچ بر مطالعه علاوه ایتهدن مقاله نیک خلاصه سنی نقل ایتک کافی کله جکدی .
 بونی و بوکا بکزه من فرانسز اثرلرنی کوردکدن صوکره « فرانسزلر بزدن نه
 ایسته بور ؟ نیچون بزی صارصمغه ، ضعیف دوشورمه که چالیشبورلر ؟ » سؤالری
 کندی کئندیلرینه جوابلرنی بولمش اولورلر .